

โครงการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง

๑. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
แผนงานการพัฒนาการเกษตรยั่งยืน

๒. หลักการเหตุผล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโครงการหลวง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา ลดการปลูกฝิ่นและฟื้นฟูรักษาป่าต้นน้ำลำธาร ให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ เป็นผลดีแก่ทั้งชาวไทยภูเขาบนพื้นที่สูงและประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ตามเป้าหมายของโครงการหลวงที่ว่า ช่วยชาวเขา ชาวเรา และชาวโลกได้พระราชทานเป้าหมายของโครงการหลวง คือ ช่วยชาวเขา เพื่อมนุษยธรรม ช่วยชาวไทย โดยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้ และต้นน้ำลำธาร กำจัดการปลูกฝิ่น รักษาดินและใช้พื้นที่ให้ถูกต้อง คือ ให้อ้อยอยู่ในส่วนที่เป็นป่า และทำไร่ ทำสวน ในส่วนที่ควรเพาะปลูก อย่าให้ส่วนทั้งสองนี้รุกรานซึ่งกัน และกัน ซึ่งต่อมาโครงการฯ ได้เพิ่มเป้าหมายอีกประการหนึ่ง คือ ผลิตพืชเพื่อเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศ เพื่อป้องกันการทำลายป่าต้นน้ำโดยราษฎรชาวเขา และส่งเสริมการปลูกป่าทดแทน เพื่อจัดให้ราษฎรชาวเขาเลิกยาเสพติดที่ทำกิน และการทำลายป่าเพื่อปลูกฝิ่น โดยดำเนินการจัดหาพันธุ์พืชที่สามารถปลูกได้ในสภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของราษฎรชาวเขา รวมทั้งดำเนินการฝึกอบรมราษฎรชาวเขาให้เข้าใจหลักวิชาการเกษตรที่สูง และทดลองวิจัยพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่จะสามารถขยายพันธุ์ให้แก่ราษฎร เพื่อนำไปปลูกและเลี้ยง

กรมการข้าวได้สนองพระราชดำริในการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกข้าวให้แก่ราษฎรชาวไทยภูเขา โดยได้จัดทำแปลงเรียนรู้/สาธิตการปลูกข้าว แปลงรวบรวมและศึกษาพันธุ์ข้าวพื้นเมือง แปลงสาธิตการปลูกอ้อยพืชเมืองหนาว แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี แปลงสาธิตป้องกันกำจัดโรคแมลง และสัตว์ศัตรูข้าว เพื่อเป็นจุดเรียนรู้วิทยาด้านข้าวและหลักการเกษตรที่ดีตามความต้องการของแต่ละชุมชน และให้ราษฎรนำความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ให้เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้มีผลผลิตข้าวสูงขึ้น และแก้ไขปัญหาข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคของชุมชนชาวไทยภูเขา รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ราษฎรชาวเขา ลดการบุกรุกทำลายป่าไม้ และการย้ายถิ่นฐานของราษฎรชาวเขา เพื่อทำการเกษตรแบบเลื่อนลอย และการปลูกฝิ่น

ทั้งนี้ การดำเนินงานโครงการหลวงของกรมการข้าวเป็นการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง มูลนิธิโครงการหลวง สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ภายใต้แผนแม่บทศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ระยะ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) แผนแม่บทโครงการขยายผลโครงการหลวง ระยะ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) แผนแม่บทโครงการขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ระยะ ๘ ปี (พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๙)

๓. วัตถุประสงค์ของโครงการ

๓.๑ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้แก่ชุมชน และส่งเสริมการจัดตั้งธนาคารข้าวโดยการมีส่วนร่วมของราษฎรชาวเขา

๓.๒ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตข้าวและผลิตเมล็ดพันธุ์ดีเพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน และใช้ในการปลูกในฤดูต่อไป

๓.๓ เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อให้ราษฎรสามารถนำความรู้จากโครงการไปปรับใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้

๓.๔ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรชาวเขา ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๔. เป้าหมาย

เกษตรกร และราษฎรชาวเขาในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน ๑,๒๐๐ ราย

๕. พื้นที่ดำเนินงาน

จำนวน ๙ จังหวัด ประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน พะเยา น่าน ตาก กำแพงเพชร และกาญจนบุรี

๖. ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐

๗. หน่วยงานรับผิดชอบ

- หน่วยงานหลัก กองประสานงานโครงการพระราชดำริ กรมการข้าว
- หน่วยงานสนับสนุน กองวิจัยและพัฒนาข้าว และกองเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว

๘. งบประมาณ

วงเงินงบประมาณ จำนวน ๑๕,๑๔๘,๘๐๐ บาท ประกอบด้วย

๘.๑ งบดำเนินงาน ๑๐,๐๔๘,๘๐๐ บาท

๘.๒ งบลงทุน ๕,๑๐๐,๐๐๐ บาท

รายละเอียดแผนการใช้จ่ายงบดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	หน่วย นับ	ปริมาณ	ราคาต่อหน่วย (บาท)	งบประมาณ
๑	สำรวจและวิเคราะห์พื้นที่	ครั้ง	๑๐	๑๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒	จัดทำเวทีประชาคม ประชุมชี้แจงและกำหนดแผน	ครั้ง	๒๐	๕,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๓	ศึกษาและพัฒนาพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและเทคโนโลยีการผลิตข้าว	พันธุ์ ไร่	๕ ๒๕	๒๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐
๔	เพิ่มประสิทธิภาพการปลูกข้าว และจัดทำแปลงเรียนรู้/สาธิต (พื้นที่สูง)	ไร่	๖๐๐	๑๐,๐๐๐	๖,๐๐๐,๐๐๐
๕	ปรับปรุงการผลิตข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน และปลูกในฤดูต่อไป และจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี (พื้นที่สูง)	ไร่	๑๘๐	๑๕,๐๐๐	๒,๗๐๐,๐๐๐
๖	ถ่ายทอดเทคโนโลยีและให้บริการวิชาการ	ราย	๑,๒๐๐	๓๐๐	๓๖๐,๐๐๐
๗	ติดตามแนะนำ และขยายผล	ครั้ง	๕๓	๕,๐๐๐	๒๖๕,๐๐๐
๘	สรุป และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี	ครั้ง	๑		๒๓,๘๐๐
รวมทั้งสิ้น					๑๐,๐๔๘,๐๐๐

๘. วิธีและขั้นตอนการดำเนินงาน

๘.๑ วิเคราะห์ปัญหาในระดับพื้นที่ และสังเคราะห์องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพันธุ์และการผลิตข้าว

๘.๒ จัดทำเวทีประชาคม เพื่อวางแผนการส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ร่วมกับราษฎรชาวเขา

๘.๓ การประสานงานในระดับพื้นที่ เพื่อประชาสัมพันธ์ และเชิญชวนเกษตรกรและราษฎรชาวเขา เข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านข้าว และเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริง

๘.๔ จัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงนาสาธิต แปรเปลี่ยนศึกษาเปรียบเทียบพันธุ์ และแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี เพื่อเป็นจุดเรียนรู้ของเกษตรกรและราษฎรชาวเขา

๘.๕ สร้างสื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านข้าว

๘.๖ ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ ติดตาม แนะนำ และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและราษฎรภูเขาในพื้นที่หลักและพื้นที่ขยายผล

๙. แผนปฏิบัติการ

กิจกรรม	เป้าหมาย	ปี ๒๕๕๙		ปี ๒๕๖๐								หน่วยงาน			
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.		ส.ค.	ก.ย.	
๑. สำรวจและวิเคราะห์พื้นที่	๑๐ ครั้ง					←	→								ศมช./ ศวช.
๒. จัดทำเวทีประชาคมประชุมชี้แจงและกำหนดแผน	๒๐ ครั้ง									←	→				ศมช./ ศวช.
๓. ศึกษาและพัฒนาพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและเทคโนโลยีการผลิตข้าว	๓๐ ไร่	←													ศมช./ ศวช.
๔. เพิ่มประสิทธิภาพการปลูกข้าว และจัดทำแปลงเรียนรู้/สาธิต (พื้นที่สูง)	๗๐๐ ไร่												←	→	ศมช./ ศวช.
๕. ปรับปรุงการผลิตข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน และปลูกในฤดูต่อไป และจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี (พื้นที่สูง)	๓๐๐ ไร่		←	→									←	→	ศมช./ ศวช.
๖. ถ่ายทอดเทคโนโลยีและให้บริการวิชาการ	๑,๒๐๐ ราย	←												→	ศมช./ ศวช.
๗. ติดตามแนะนำ และขยายผล	๕๕ ครั้ง	←												→	ศมช./ ศวช./ กคร.
๘. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี	๑ ครั้ง												←	→	กคร.

๑๐. ผลผลิตของโครงการ (output)

๑๐.๑ เชิงปริมาณ : เกษตรกร และราษฎรชาวเขาได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ราย

๑๐.๒ เชิงคุณภาพ : เกษตรกร และราษฎรชาวเขามีความพึงพอใจที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๑๑. ผลลัพธ์ของโครงการ (outcome)

๑๑.๑ เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี สำหรับใช้ในการปลูกในฤดูต่อไป เพื่อผลิตข้าวให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน

๑๑.๒ เกษตรกรในพื้นที่สามารถนำความรู้ด้านข้าวร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปปรับใช้ภายใต้สภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้

๑๑.๓ ราษฎรชาวเขามีความตระหนักและมีส่วนร่วมช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

๑๒. การประเมินผล

- แบบ กคร.๐๒ : แบบฟอร์มการรายงานผลการดำเนินงาน โครงการหลวงและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ซึ่ง คมช./ศวช. รายงานผลทุกวันที่ ๒๕ ของทุกเดือน

- คณะทำงานติดตามและนิเทศงานโครงการพระราชดำริ (ตามคำสั่งกรมการข้าว ที่ ๕๕๔/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘) จำนวน ๒ คณะ ได้แก่ ๑) คณะทำงานติดตามและนิเทศงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ๒) คณะทำงานติดตามและนิเทศงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้